

Jędrzej Moraczewski urodził się 13 stycznia 1870 r. w Trzemesznie. Był wnukiem powstańca listopadowego i synem powstańca styczniowego. Od 1876 r. mieszkał w Krakowie, tam uczęszczał do Gimnazjum św. Jacka. Po przeprowadzce do Lwowa uczył się w Gimnazjum Franciszka Józefa i tam w 1888 r. złożył maturę. Następnie rozpoczął studia na Politechnice Lwowskiej, gdzie w 1894 r. uzyskał dyplom inżyniera budowy kolei. W latach 1894-1895 odbył obowiązkową służbę wojskową. Już w okresie nauki w gimnazjum należał do organizacji patriotycznych i młodzieżowych, działalność tę kontynuował także na studiach. W 1893 r. został członkiem Galicyjskiej Partii Socjalistycznej, późniejszej Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej. Pracował w Wydziale Budownictwa Wydziału Krajowego we Lwowie, kierując budową linii kolejowych w Galicji i Dalmacji. W 1896 r. poślubił Zofię Gostkowską. W 1907 r. i 1911 r. został wybrany posłem do parlamentu w Wiedniu.

Po wybuchu I wojny światowej Jędrzej Moraczewski zgłosił się do oddziałów Józefa Piłsudskiego, wcześniej zaangażowany był również w działalność oddziałów strzeleckich. 9 października 1914 r. został mianowany podporucznikiem a wkrótce potem porucznikiem. Służby w I Brygadzie Legionów, m.in. w kompanii saperów. Od października 1916 r. prowadził z poruczenia Józefa Piłsudskiego działania polityczne mające na celu ograniczenie werbunku do Legionów. 21 maja 1917 r. porucznik Moraczewski został aresztowany przez Niemców i po interwencji posłów do parlamentu wiedeńskiego – zwolniony. Zajął się wówczas działalnością w konspiracyjnej Polskiej Organizacji Wojskowej. 28 października 1918 r. został członkiem prezydium Polskiej Komisji Likwidacyjnej, a od 6 listopada ministrem aprowizacji w Tymczasowym Rządzie Ludowym Ignacego Daszyńskiego.

10 listopada 1918 r. Józef Piłsudski powrócił z Magdeburga i jako Tymczasowy Naczelnik Państwa objął władzę. 17 listopada 1918 r. powierzył Jędrzejowi Moraczewskiemu misję utworzenia pierwszego rządu po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Urząd premiera (prezydenta ministrów) Jędrzej Moraczewski sprawował do 16 stycznia 1919 r.

26 stycznia 1919 r. otrzymał mandat do Sejmu Ustawodawczego jako poseł Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej z Małopolski Wschodniej.

Latem 1920 r., w czasie wojny z Rosją bolszewicką zgłosił się do służby wojskowej, przydzielony został do baonu mostowego w Modlinie. W wojnie tej, pod Nowogrodem, zginął jego najstarszy syn, Kazimierz.

W 1922 r. Jędrzej Moraczewski ponownie został wybrany do Sejmu. Od 20 listopada 1925 r. do 7 lutego 1926 r. sprawował urząd ministra robót publicznych. Zaangażowany w sprawę powrotu Józefa Piłsudskiego do życia politycznego, złożył dymisję. W czasie przewrotu majowego w 1926 r., zorganizował strajk kolejarzy uniemożliwiający przybycie do Warszawy jednostkom wiernym rządowi RP. Od 2 października 1926 r. do 28 grudnia 1929 r. sprawował ponownie urząd ministra robót publicznych. Po odejściu z rządu rozpoczął działalność związkową powołując Związek Związków Zawodowych, skupiający organizacje robotnicze.

Jędrzej Moraczewski był bardzo płodnym publicystą. W swoich artykułach poruszał bliskie mu sprawy robotnicze, był komentatorem życia politycznego, często również wdawał się w prasowe dyskusje ze swoimi przeciwnikami politycznymi. Pisał wspomnienia i dzienniki. Pozostawił po sobie bogate archiwum, będące świadectwem jego pracy politycznej, społecznej i związkowej.

W styczniu 1920 r. wraz z rodziną zamieszkał w Dworku „Siedziba” w Sulejówku. Był sąsiadem Józefa Piłsudskiego. Angażował się również w działalność społeczną w Sulejówku, był jednym z założycieli i aktywnym działaczem Stowarzyszenia Przyjaciół Sulejówka. Wniósł ogromny wkład w rozwój tej miejscowości, przede wszystkim w budowę szkół i elektryfikację. Podczas II wojny światowej powołał w Sulejówku Komitet Pomocy Więźniom i Ofiarom Wojny, wspólnie z żoną założył również Spółdzielnię Spożywców „Praca”. W 1941 r. Moraczewscy zostali wyrzuceni ze swojego domu przez Niemców, przenieśli się do Drewniaka, domu należącego do Aleksandry Piłsudskiej. Tamteż, 5 sierpnia 1944 r. zginął w czasie ostrzału artyleryjskiego. Pochowany został w Warszawie na Powązkach. Wojny nie przeżyły również dzieci Moraczewskich, Wanda i Adam.

Za swoją działalność odznaczony został orderem Virtuti Militari 5.klasy, Krzyżem Niepodległości, Polonia Restituta i dwukrotnie Krzyżem Walecznych.

Zofia Moraczewska z domu Gostkowska urodziła się 4 lipca 1873 r. w Czernichowcach, córka Wandy z Dylewskich i Romana Gostkowskiego, rektora Politechniki Lwowskiej. W 1889 r. ukończyła Zakład Naukowy Żeński Wiktorii Niedziałkowskiej, a następnie Seminarium Nauczycielskie Żeńskie we Lwowie. Zdała egzamin na nauczyciela języka niemieckiego w szkołach powszechnych. Już jako młoda osoba zaangażowała się w działalność społeczną i polityczną w Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego.

17 października 1896 r. poślubiła młodego inżyniera, Jędrzeja Moraczewskiego. Kolejne lata, ze względu na specyfikę pracy męża (budowa sieci kolei państwowych w Galicji i Dalmacji), to okres częstych przeprowadzek (Lwów, Sambor, Spas, Winniki, Stryj), a także czasie kiedy na świat przychodzą kolejno ich dzieci: Tadeusz (1901- 1902 r.), Kazimierz (1903-1920), Wanda (1905-1943) i Adam(1907-1941).

Duże zmiany w życiu rodziny Moraczewskich przyniósł 1907 r. Spowodował je wybór Jędrzeja na posła do parlamentu wiedeńskiego z ramienia Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej w Stryju, tam też osiedlili się na dłużej. Zofia Moraczewska rozpoczyna pracę społeczną w tamtejszym środowisku robotniczym. Z jej inicjatywy powołany został „Związek Kobiet” a następnie „Praca”. Obie organizacje prowadziły działalność kulturalno-oświatową, spółdzielczą – inicjującą powstanie m.in. szwalni robotniczej i polityczną – głosząc hasła o charakterze niepodległościowym i socjalistycznym a przede wszystkim propagując idee równouprawnienia kobiet. W tym czasie Zofia Moraczewska rozpoczęła także działalność publicystyczną. W późniejszych latach zaangażowała się w organizację oddziałów strzeleckich w Stryju.

Po wybuchu I wojny światowej pracowała w Komitecie Pomocy Legionistom Polskim, zbierając dla nich fundusze. Działała w Lidze Kobiet Galicji i Śląska. Od czerwca 1916 r. pełniła funkcję przewodniczącej Ligi, a po jej rozwiązaniu zaangażowała się w działalność Komisji Likwidacyjnej i podjęła współpracę z Ligą Kobiet Pogotowia Wojennego – organizacją działającą na terenie Królestwa Polskiego i już w 1917 r. została jej przewodniczącą.

Aktywna działalność Zofii Moraczewskiej w organizacjach niepodległościowych i praca na rzecz równouprawnienia kobiet sprawiły, że po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. była jedną z czołowych przedstawicielek ruchu kobiecego. Już pod koniec 1918 r. stanęła na czele

Zjednoczonej Ligi Kobiet. Działalność Moraczewskiej została dostrzeżona także przez władze Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej, które wystawiły jej kandydaturę w wyborach do Sejmu Ustawodawczego w styczniu 1919 r. Była jedną z pięciu kobiet zasiadających w pierwszym polskim Sejmie po odzyskaniu niepodległości. Była również pierwszą kobietą przemawiającą z mównicy sejmowej. Mandat poselski sprawowała w latach 1919-1922. Przez kilka następnych lat skupiła się na wychowaniu dorastających dzieci i prowadzeniu domu w Sulejówku, który Moraczewscy zakupili na początku 1920 r.

Do działalności społecznej i politycznej Zofia Moraczewska powróciła po przewrocie majowym w 1926 r. W 1927 r. wybrana została przewodniczącą Ligi Kobiet Polskich, a następnie stanęła na czele Demokratycznego Komitetu Wyborczego Kobiet Polskich, który wysunął swoje kandydatki do Sejmu i Senatu, a następnie przekształcił się w Związek Obywatelskiej Pracy Kobiet (ZPOK). Organizacja działała pod patronatem BBWR, miała szeroki program społeczny, edukacyjny i kulturalny skierowany do kobiet. W 1930 r. Zofia Moraczewska ponownie zasiadła w ławach sejmowych, jako kandydatka BBWR. W 1933 r. ustąpiła ze stanowiska przewodniczącej ZPOK, doprowadzając do rozłamu w organizacji. Wraz ze swoimi zwolenniczkami powołała nowe stowarzyszenie - Samopomoc Społeczna Kobiet, organizację początkowo niezależną politycznie, a od 1937 r. powiązana z OZN.

Lata II wojny światowej Zofia Moraczewska spędziła w Sulejówku razem z mężem i siostrą Heleną Kozicką. Do 1941 r. Moraczewscy mieszkali w swoim domu w Dworku „Siedziba”, następnie, wyrzuceni przez Niemców zamieszkali po sąsiedzku, w Drewniaku należącym do Aleksandry Piłsudskiej. Na początku wojny z ich inicjatywy powstał komitet pomagający ofiarom wojny i Spółdzielnia Spożywców „Praca”. Dla Zofii Moraczewskiej był to czas bardzo tragiczny. Jej dzieci Wanda i Adam zginęli w KL Auschwitz. 5 sierpnia 1944 r. zginął również jej mąż, Jędrzej Moraczewski.

W 1944 r. Zofia Moraczewska powróciła do swojego domu, Dworku „Siedziba”, który w niedługim czasie zappełnił się lokatorami z przymusowego kwaterunku. Zmarła 16 listopada 1958 r. Została pochowana w rodzinnym grobowcu na Powązkach.

Wanda Moraczewska urodziła się 30 sierpnia 1905 r. Uczennica gimnazjum żeńskiego Łubasiewiczówny na Pradze. Ukończyła filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim. W 1932 r. rozpoczęła pracę w gimnazjum i liceum Juliusza Słowackiego jako nauczycielka języka łacińskiego. W czasie II wojny światowej zaangażowała się w działalność konspiracyjną. Aresztowana w 1942 r. przez Gestapo trafiła do więzienia na Pawiak a następnie do KL Auschwitz, gdzie zmarła 1 grudnia 1943 r. Miała 37 lat.

Adam Moraczewski urodził się 27 marca 1907 r. Uczeń gimnazjum męskiego im. Władysława IV na Pradze. W 1926 r. rozpoczął studia na wydziale historii Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1928 r. pracował w Archiwum Oświecenia Publicznego. W 1930 r. obronił pracę magisterską u prof. Wacława Tokarza, a w 1934 r. pracę doktorską. W 1937 r. wydał monografię pt. „Warszawa”.

Po wybuchu II wojny światowej, we wrześniu 1939 r. wziął udział w walkach w obronie Lwowa, skąd po wkroczeniu Armii Czerwonej, udało mu się uciec. W Warszawie zaangażował się w działalność konspiracyjną, z ramienia ZWZ (Związku Walki Zbrojnej), jako kurier utrzymywał kontakty z polskimi

placówkami na Węgrzech. W trakcie trzeciej wyprawy na Węgry został zatrzymany przez Niemców, a następnie wysłany do KL Auschwitz. Zmarł 31 października 1941 r. Miał 34 lata.

Kazimierz Moraczewski urodził się 11 października 1903 r. Uczeń gimnazjum męskiego Władysława IV na Pradze. W czasie wojny z bolszewicką Rosją w 1920 r. zgłosił się jako ochotnik do wojska, gdzie przydzielony został do 205 pułku piechoty. Zginął pod Nowogrodem 1 sierpnia 1920 r. Miał 17 lat.